

De woordenschat van de architectuur

Architectuur vertelt een verhaal en heeft ook een specifieke woordenschat. Hoewel het niet levensnoodzakelijk is om complexe vaktermen te onthouden, vergemakkelijkt kennis van bepaalde woorden de communicatie. Een wijk, dorp of stad wordt immers uitgetekend en vormgegeven door een uiteenlopende groep specialisten: van stedenbouwkundigen, over architecten en kunstenaars tot gespecialiseerde vaklui. Elk element werd uitgedacht en gemaakt met een functie of stijl in het achterhoofd.

Doel van het thema 'De archi-quiz!'

- De leerlingen leren architecturale elementen in hun eigen omgeving observeren en begrijpen.
- Ze ontdekken dat de naam van een object gekoppeld kan zijn aan zijn functie.
- Ze leren dat veel architecturale elementen specialistenwerk is en dat ze ons bovendien meer kunnen vertellen over een manier van leven.
- Dankzij de nieuwe woordenschat die ze ontdekken, krijgen ze meer grip op hun omgeving.

Inhoudstafel

We stellen je een aantal oefeningen voor. Ze zijn zo opgesteld dat je ze volledig of gedeeltelijk kan doen, volgens je interesses of leerplan. Contacteer ons voor meer informatie en ondersteuning via erfgoedklassen@coudenberg.brussels.

I. VOORBEREIDING

1

- Maak je het materiaal voor het verloop eigen.
- Maak je de architecturale woordenschat en de type-afbeeldingen eigen.

II. OP STRAAT: ONTDEKKING VAN DE ARCHITECTURALE ELEMENTEN

3

Doel: via observatie ontdekken de leerlingen verschillende architecturale elementen in de schoolbuurt of gemeente. Ze leren ze te benoemen en krijgen inzicht in waarvoor ze dienen of hoe ze vervaardigd werden.

III. IN DE KLAS: ARCHI-QUIZ!

4

Doel: via een quiz herverwerken de leerlingen de kennis die ze over de architecturale elementen in de schoolbuurt of gemeente hebben opgedaan.

IV. BIJLAGE: WOORDENSCHAT MET UITLEG VOOR DE LERAAR

5

I. Voorbereiding

Materiaal

- Geïllustreerde woordenlijst met uitleg
- Lijst met type-afbeeldingen en een 'Wie ben ik?'-vraag erbij
- Geplastificeerde type-afbeeldingen
- 'Wie ben ik?'-kaartjes
- 30 hoesjes om een foto/afbeelding/ kaartje in te steken
- 30 hangers
- (eigen) fototoestel

Aan de slag

- Lees grondig het dossier over de architecturale woordenschat. Sommige woorden en hun uitleg zullen voor de hand liggen, andere zijn je misschien totaal onbekend. Bekijk ook goed de afbeeldingen die erbij horen.
- Ga op wandel in de schoolbuurt om een aantal elementen uit het dossier in het echt te vinden en later door je leerlingen te laten ontdekken.
- Neem een foto van de elementen die je gevonden heb en druk ze af op het formaat dat in de hoesjes past (9 per pagina).
 - Indien je niet beschikt over de mogelijkheid om je genomen foto's af te printen volgens de afmetingen van de hoesjes, kan je onze kaartjes gebruiken. Je genomen foto's kunnen dan later in de klas dienen om de gevonden elementen nog eens in herinnering te brengen, bijvoorbeeld via een projectie op het smartboard.
- Voorzie 1 element per leerling.
- Tips om de moeilijkheidsgraad aan te passen:
 - Kies in de schoolbuurt een aantal architecturale elementen hetzelfde, bijvoorbeeld meerdere voetenkrabbers, meerdere balkons, zodat een aantal woorden zich herhalen. Vanaf meer dan 12 à 14 woorden wordt de oefening een pak moeilijker.
 - Kies meerdere architecturale elementen op dezelfde gevel, zo heb je minder stops op je wandeling om de elementen door de leerlingen te laten terugvinden en uit te leggen.
 - Selecteer elementen waarbij je jezelf op je gemak voelt. Twijfels over woorden/elementen? Stuur een foto van je element met je vraag naar erfgoedklassen@coudenberg.brussels.
Wij beantwoorden je vragen zo snel mogelijk.
- Maak een eigen woordenlijst van de elementen die je gekozen hebt. Vermenigvuldig deze zodat elke leerling de lijst heeft tijdens de ontdekking op straat.

- Nu heb je twee mogelijkheden:
 1. Je hebt je eigen foto's kunnen afdrukken op het formaat '9 per pagina' ofwel met de afmeting van 6 x 9 cm. Steek je foto's in een hoesje met hanger. Selecteer in de kaartjes-map de overeenkomende kaartjes met de 'Wie ben ik?'-vraag.
 2. Je hebt je eigen foto's niet kunnen afdrukken. Selecteer in de kaartjes-map de type-afbeeldingen van de elementen die je gekozen hebt (één per leerling). Hang je type-afbeeldingen aan een hanger. Selecteer in de kaartjes-map de overeenkomende kaartjes met de 'Wie ben ik?'-vraag.
- De leerlingen nemen hun hanger met foto of type-afbeelding mee op straat, maar de 'Wie ben ik?'-kaartjes blijven in de klas.

Met je eigen foto's is de zoektocht naar architecturale elementen voor de leerlingen gemakkelijker, want dan hoeven ze onze type-afbeeldingen in hun hoofd niet meer te 'vertalen' naar de realiteit.

II. Op straat: ontdekking van de architecturale elementen

Doel: via observatie ontdekken de leerlingen verschillende architecturale elementen in de schoolbuurt of gemeente. Ze leren ze te benoemen en krijgen inzicht in waarvoor ze dienen of hoe ze vervaardigd werden.

Voor je vertrek

Bijkomend materiaal : type-afbeelding van een balkon + 4 foto-voorbeelden (A3)

- Geef aan elke leerling een hoesje met foto/type-afbeelding aan een hanger. Deze hanger dragen ze rond hun hals.
- Geef aan elke leerling een lijst met de woorden van de architecturale elementen die zij zullen ontdekken tijdens de wandeling.
- Geef heel kort enkele tips per element om de leerlingen te helpen bij hun zoektocht.
 - ▶ Is het een groot of klein element? Moet je hoog of laag zoeken?...
 - ▶ Als je de type-afbeeldingen gebruikt: wijs de leerlingen er nog eens op dat hun element in het echt niet noodzakelijk helemaal hetzelfde is. Het element lijkt er dus op en heeft dezelfde functie.

Om dit duidelijk te maken, toon je de type-afbeelding van een balkon en dan de 4 foto-voorbeelden die dezelfde functie hebben en erop gelijken, maar niet hetzelfde zijn.

Op straat

- Je spreekt een woord (of teken) af dat de leerling die zijn/haar element heeft gevonden moet roepen (vb. 'detail!' of 'gevonden!'). De rest van de leerlingen weet dan dat ze moeten stoppen.
- Op stap in de schoolbuurt:
 - ▶ Een leerling vindt zijn/haar element en roept 'detail!'
 - ▶ Heel de klas stopt.
 - ▶ De leerling toont zijn/haar element.
 - ▶ Heel de klas zoekt nu ook om het element te vinden.
- Iedereen heeft het element gevonden? Dan stel je een aantal vragen aan je leerlingen, zodat jullie samen te weten komen wat het is, hoe het heet, waarvoor het gebruikt wordt/werd, uit welk materiaal het gemaakt werd,... De nodige informatie hiervoor vind je in je geïllustreerde woordenlijst met uitleg.
- Hebben de leerlingen de naam van het element gevonden? Ze kunnen hiervoor ook zoeken in de lijst van woorden die ze hebben meegekregen. Als ze de naam van het element gevonden hebben, omcirkelen ze die in de lijst.
- De wandeling gaat verder tot het volgende element, en zo verder tot alle elementen gevonden zijn.
- Telkens er een element gevonden is, kunnen de leerlingen er zelf ook nog een foto van nemen.

III. In de klas: Archi-quiz!

Doel: via een quiz verwerken de leerlingen de kennis die ze over de architecturale elementen in de schoolbuurt of gemeente hebben opgedaan.

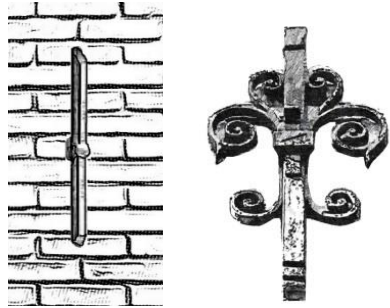
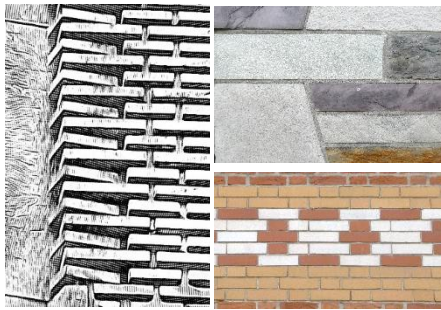
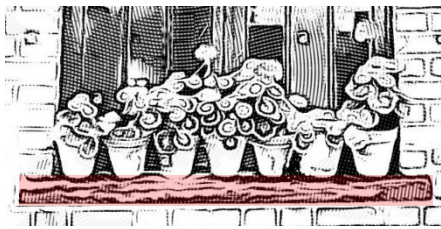
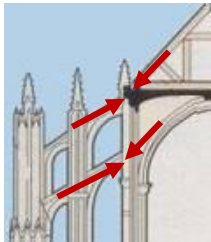
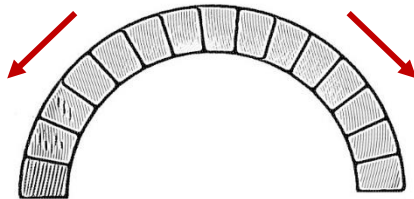
Materiaal

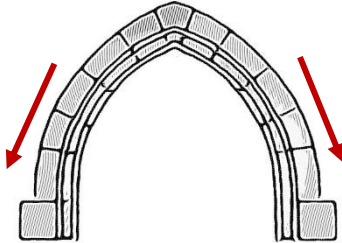
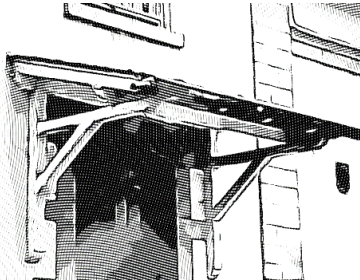
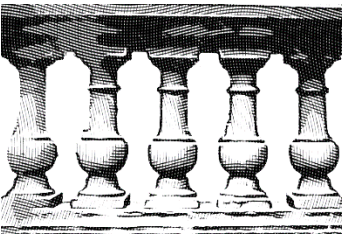
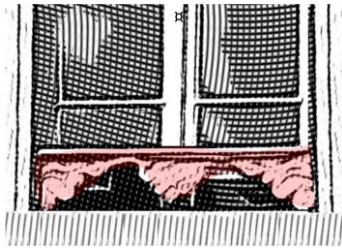
- 'Wie ben ik ?' – kaartjes
- Antwoord 'buzzers'

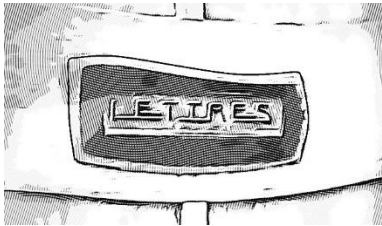
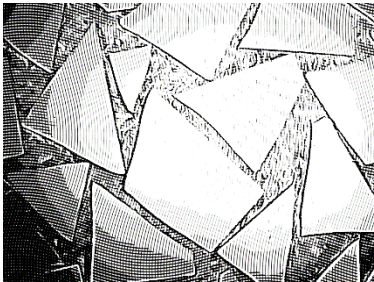
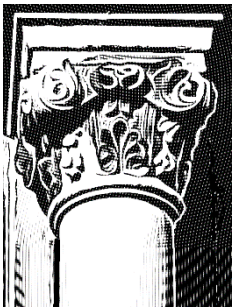
Verloop

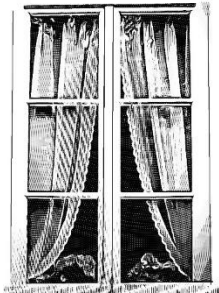
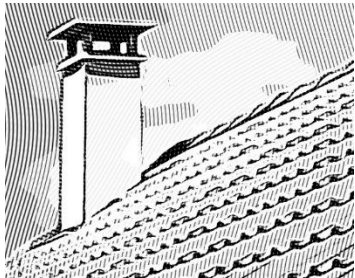
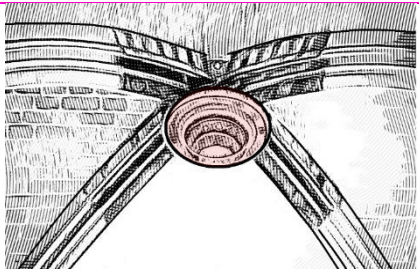
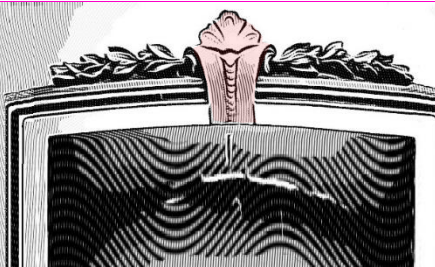
- Verdeel de klas in groepjes die tegen elkaar zullen quizen.
- Voor de quiz begint, mag elk groepje de lijst met woorden nog eens overlopen, zodat ze zich de architecturale elementen van tijdens de wandeling opnieuw herinneren.
- Leg uit hoe de Archi-quiz werkt:
 - ▶ Elke vraag is geformuleerd als een raadseltje, met op het eind de vraag 'Wie ben ik?'
 - ▶ Het lijkt dus dat elk element zelf praat.
 - ▶ Elke groep moet stil zijn, want het raadseltje wordt maar 1x voorgelezen.
 - ▶ Het antwoord op het raadseltje is de juiste naam van het element.
 - ▶ Voordat ze antwoorden, moeten de leerlingen binnen de groep overleggen, want bij een fout antwoord mag je niet meer herkansen.
 - ▶ Het groepje dat eerst correct antwoordt, krijgt het kaartje met de 'Wie ben ik?'-vraag.
 - ▶ Op het einde telt elk groepje hoeveel kaartjes ze verzameld hebben; het groepje met de meeste kaartjes heeft gewonnen.
- Antwoorden kan door op de antwoord-buzzer te drukken (1 per groep) of met een ander afgesproken teken.
- Het staat je natuurlijk vrij om de Archi-quiz op een andere manier te organiseren. Je kan de leerlingen bijvoorbeeld evengoed individueel laten werken. Het raadseltje wordt voorgelezen, en iedereen moet het antwoord noteren. Verschillende quiz-vormen zijn mogelijk.
- Heb je graag dat de leerlingen hun elementen bijhouden, of wil je de quiz later op het jaar nog eens spelen? Dan kan je al het nodige materiaal van onze website halen:
<https://www.erfgoedklassen.brussels/lesmateriaal/erfgoed-kinderspel/>

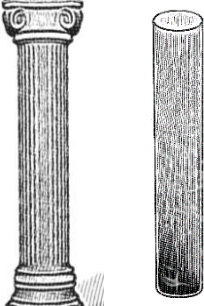
IV. Bijlage: Woordenschat met uitleg voor de leraar

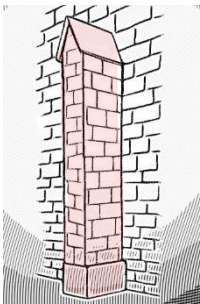
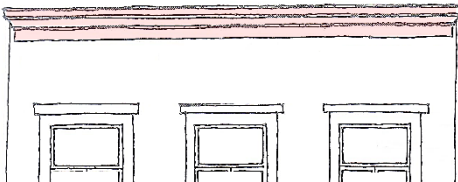
1. HET ANKER		Ankers vind je terug op de gevel, telkens per twee aan de ene en de andere kant van het gebouw. Ze zijn met elkaar verbonden met een balk (of een ketting) of vastgemaakt aan de vloer/plafond en verhinderen dat de muren open vallen. Opgepast: als het anker zich maar aan één kant van de gevel bevindt, is het waarschijnlijk met niets verbonden en dient het louter als decoratie.
2. HET METSELVERBAND		Het metselverband is een manier om de stenen of materialen te rangschikken, zodat de gevel decoratiever wordt. Het speelt met kleur, reliëf of oriëntatie van de stenen.
3. DE VENSTERBANK		De vensterbank is licht hellend naar buiten toe en zorgt er zo voor dat het water van het raam wegloopt. Ze draagt ook een deel van het gewicht van het raam.
4. DE LUCHTBOOG		Bij gotische (en neogotische) kerken is de luchtboog een brugachtige versterking die tussen de buitenmuur en een steunbeer hangt. Hij zorgt er samen met de steunbeer voor dat de muren niet openvallen.
5. DE RONDBOOG		Het geheel van gekapte stenen vormt een opening van een halve cirkel. Door deze vorm kan een groot gewicht van bovenaf naar links en rechts opzij worden afgeleid, om zo de druk te verminderen.

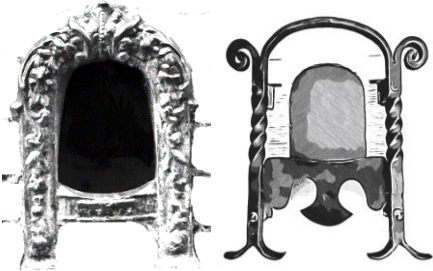
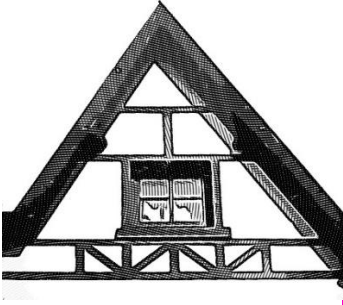
6. DE SPITSBOOG		Een opening met een boog die in een punt eindigt, laat toe om de drukkrachten (het gewicht) naar beneden te begeleiden, waardoor de openingen veel groter kunnen zijn dan bij een rondboog.
7. DE LUIFEL		De luifel bevindt zich meestal boven de deur en beschermt een bezoeker tegen de regen. Als hij in metaal en glas is, krijgt hij de naam 'markies'.
8. HET BALKON		Een balkon is een uitstekend platform aan een deur of vensterdeur, waar je een frisse neus kan halen zonder het huis te moeten verlaten. In de 19de eeuw maakte het balkon deel uit van het sociale leven, want hier kon je jezelf tonen, maar ook de straat observeren.
9. DE BALUSTRADE		Een balustrade is een borstwering die samengesteld is uit balusters of verticale onderdelen. Buiten is ze vaak in steen; binnen kan ze ook van hout of een ander materiaal zijn.
10. DE VENSTERLEUNING		In neoclassicistische huizen werden de ramen zo groot mogelijk gemaakt om zoveel mogelijk natuurlijk licht binnen te laten. Ze kwamen daardoor zeer laag. Om te voorkomen dat iemand naar beneden viel, werd er een metalen bescherming gemonteerd, de vensterleuning.
11. HET BAS-RELIËF		Het bas-reliëf is een beeldhouwwerk dat tegen de muur is bevestigd. Het reliëf is niet zo groot, hoewel de dikte van bas-reliëfs onderling veel kan verschillen.

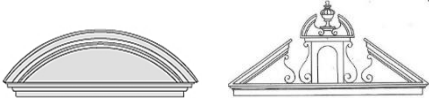
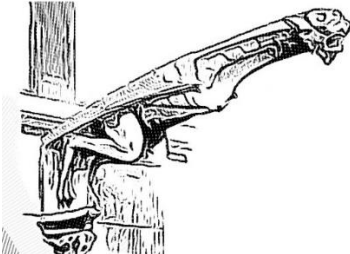
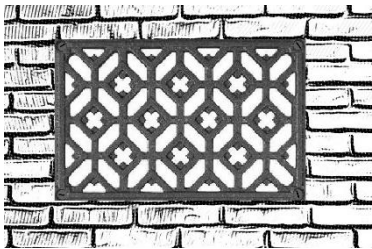
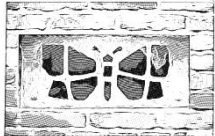
12. DE BRIEVENBUS		Een brievenbus is een doos waarin meestal via een gleuf de post wordt ontvangen. De privé-brievenbus verschijnt in de 19de eeuw, op het moment dat huizen huisnummers krijgen en mensen hun post thuis kunnen ontvangen.
13. HET VOORZETRAAM		Het voorzetraam is een glasraam of glas-in-loodraam dat in/tegen het onderste deel van het raam wordt geplaatst om het interieur tegen nieuwsgierige blikken te beschermen.
14. HET STEIGERDEKSEL		De steigerdeksels verbergen de gaten onder de kroonlijst die dienen om stellingen in te monteren bij de restauratie van de gevel of het dak. Omdat de stellingen aan de gevel hingen, namen ze niet noodzakelijk plaats in op de begane grond.
15. DE STEENSTUKKEN	 	Steenstukken om een vloer te leggen, of een muur te bekleden: ze hebben asymmetrische en schuine vormen en worden zo in elkaar gepast dat ze een geheel vormen. Deze manier om een vloer te leggen is zeer typisch voor de jaren 1950-60. ◀ Grote stukken in steen (buiten). Kleine stukjes in keramiek (binnen). ▶
16. HET KAPITEEL		Het kapiteel is een versiering die de top van een pilaar of zuil bekroont.

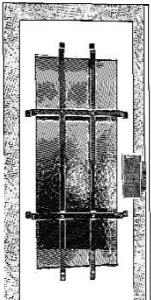
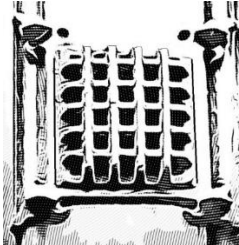
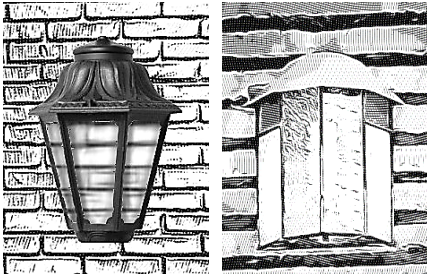
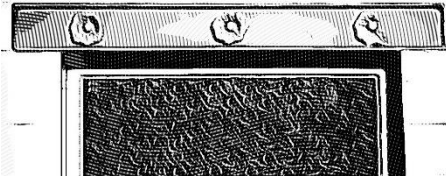
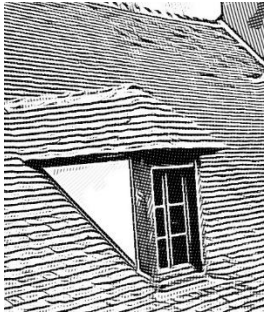
17. DE SCHAMPPAAL		Links en rechts van een inrijpoort staat een schamppaal om schade door aanrijdingen te voorkomen. De schuine vorm en vaak schuine plaatsing zorgt ervoor dat de koetswielen er als het ware vanaf glijden en dat de (uitstekende) wagenassen er niet tegenaan stoten. Sommige garages uit het interbellum hebben nog schamppalen.
18. HET RAAMWERK		Het raamwerk houdt het glas van het raam op z'n plaats en kan zowel vast als opendraaiend zijn. Afhankelijk van de periode en stijl kan het bestaan uit kleine verdelingen of grote, met fijn of groffer latwerk. Het kan streng recht zijn of met golvende vormen die passen bij de algemene versiering van de gevel. (Art nouveau raamwerk 🖱)
19. DE SCHOORSTEEN		Het schoorsteenkanaal voert de verbrandingsgassen af van de verwarming in een huis. In industriële gebouwen voeren heel hoge schoorstenen allerhande verbrandingsgassen in grote hoeveelheden af.
20. DE SLUITSTEEN		De sluitsteen is het centrale element in een kruisribgewelf (de bogen die elkaar kruisen in een gewelf). Hij wordt als laatste geplaatst en houdt alle andere delen van de bogen samen. Omdat hij centraal staat, wordt hij vaak versierd. Vroeger waren de meeste gewelven trouwens geverfd.
21. DE SIERSLUITSTEEN		Dit is het centrale deel van een boog die als laatste wordt geplaatst en zo de hele boog bij elkaar houdt. Als centraal element wordt hij vaak versierd of is het in sommige gevallen een louter decoratief element geworden dat boven een venster of deur geplaatst wordt.

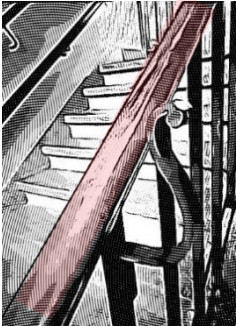
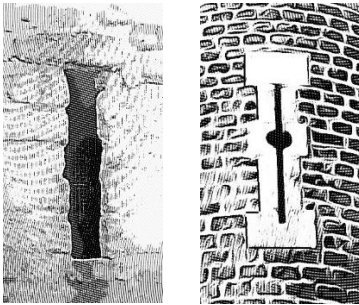
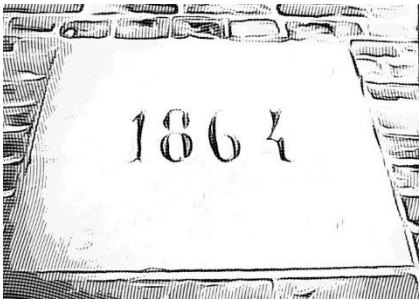
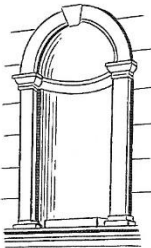
22. DE/HET KLOKKEN-TOREN(TJE)		De klokkentoren is de toren waarin de klok(ken) van een gebouw hangt/hangen. Meestal bevindt hij zich op het dak. Soms is hij heel imposant, soms heel klein.
23. DE ZUIL		Een zuil is een kolom met een ronde doorsnede, meestal in natuursteen. Een zuil is een pilaar, maar niet elke pilaar is een zuil. Een pilaar kan ook andere vormen hebben dan rond.
24. DE CONSOLE		De console is een ondersteuningselement voor het platform van een balkon dat vanuit de muur vertrekt. Meestal verbergt en versiert de console het echte ondersteunende element: een ijzeren staaf die in de muur is gestoken.

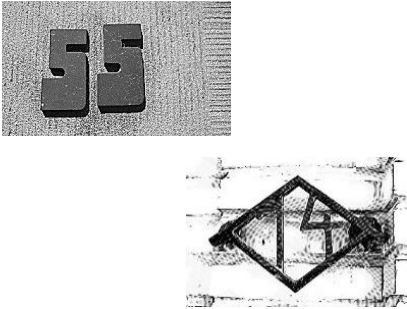
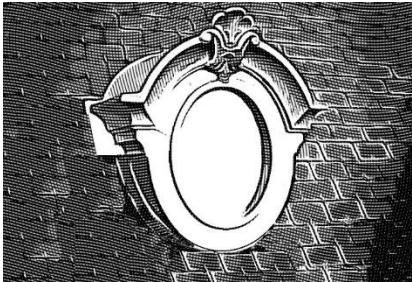
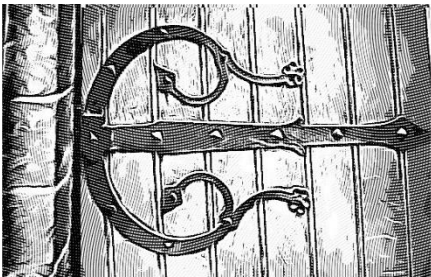
25. DE STEUNBEER		Een steunbeer dient om een muur te verstevigen. Hij kan rechtstreeks tegen een muur aangebouwd zijn. Bij gotische kerken staat hij vaak los van de muur en is hij ermee verbonden via de luchtboog.
26. DE KROONLIJST		De kroonlijst is een vooruitspringend element aan de dakrand. Hij verbergt de dakgoot die dient om het water van het dak te laten wegvloeien.

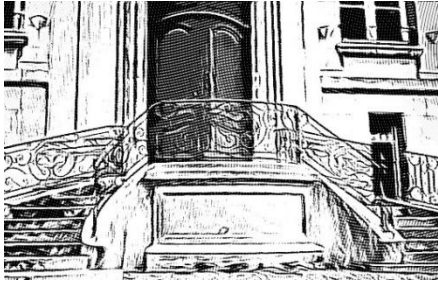
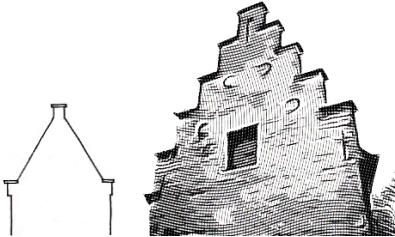
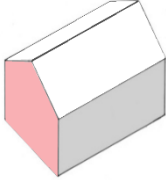
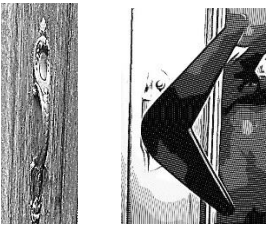
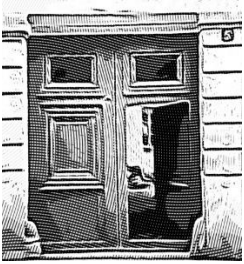
27. DE VOETENKRABBER		In een tijd dat de straten nog niet geplaveid waren, werd de voetenkrabber gebruikt om modder van de schoenen te verwijderen alvorens een huis binnen te gaan.
28. DE KOEPEL		De koepel heeft de vorm van een halve bol en dient als dak.
29. DE EPIGRAAF HET OPSCHRIFT		Een epigraaf is een inscriptie op een muur. Meestal staat er de handtekening van de architect, soms de bouwdatum van het gebouw (jaartal).
30. HET IMITATIEVAKWERK		De muren van de vakwerkhuisen bestonden uit een houten balkenstructuur gevuld met leem (aarde en stro) of bakstenen. In Brussel is er geen spoor meer te bekennen van deze oude woningen. Om de huizen echter een oude of landelijke uitstraling te geven, werd vaak decoratief, 'vals' vakwerk gebruikt, meestal op de puntgevel van het huis.

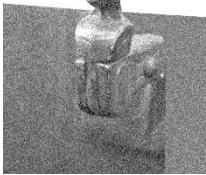
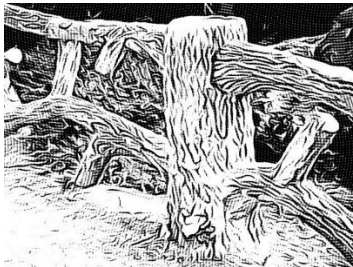
31. HET FRONTON		Het fronton is een driehoekig element, geïnspireerd op de Oudheid. Je vindt het boven een raam of deur of als bekroning van een gevel. Het fronton kan ook gebogen of onderbroken zijn.
32. DE BORSTWERING		De borstwering van een balkon, trap of overloop beschermt mensen om niet naar beneden te vallen.
33. DE WATERSPUWER		Bij gotische gebouwen spuwt de waterspuwer letterlijk water wanneer het regent. Hij dient om het water van het dak af te voeren zonder dat het de gevel beschadigt. Bij neogotische gebouwen is hij soms louter decoratief.
34. DE WINDWIJZER DE WINDHAAN		De windwijzer staat bovenop een gebouw, meestal op de kerktoeren. Hij geeft de windrichting aan omdat hij altijd meedraait met de wind. In de vorm van een haan heet hij 'windhaan'.
35. HET VERLUCHTINGS-ROOSTER		Het verluchttingsrooster is voor de uitgang/opening van een ventilatiekanaal geplaatst. Soms geeft het mee vorm aan de versiering van de gevel.

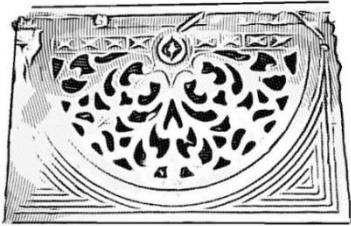
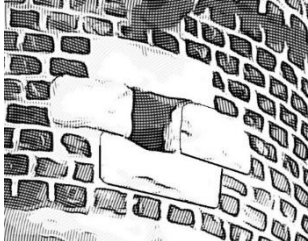
36. HET BESCHERMINGS- HEK/ -ROOSTER		Het beschermingsrooster of -hek is voor een glazen ruit geplaatst om het te beschermen. Het is gemaakt van gietijzer of smeedijzer en is vaak ook heel decoratief.
37. DE DEURKLOPPER		De deurklopper, voorloper van de deurbel, maakt een kloppend geluid op de deur door hem er op en neer tegen te bewegen.
38. HET DEURLUIKJE/ HET SPIONNETJE		Het deurluikje is een kleine opening met rooster en luikje in de voordeur waardoor je kunt zien wat er buiten gebeurt. Als het een optisch hulpmiddel is dat in de deur is gemonteerd, dan heet het '(deur)spionnetje'.
39. DE LANTAARN		De lantaarn is als een doosje met glazen wanden, waarin een lamp zit. Hij is meestal in de buurt van de voordeur bevestigd om bezoekers in het donker van licht te voorzien.
40. DE LATEI		De latei is een balk van hout, ijzer, staal of beton om het gewicht van de muur boven een opening (deur of raam) te dragen.
41. DE DAKKAPEL		De dakkapel is een uitbouw in een schuin dakvlak om meer licht aan de ruimtes onder het dak te geven.

42. DE TRAPLEUNING		De trapleuning is een stevige balk, vaak in hout, maar het kunnen ook andere materialen zijn, dat op de trap steun of stabiliteit geeft. Soms is het gewoon een touw.
43. HET SCHIETGAT		Het schietgat is een smalle opening in een muur voor verlichting en verluchting, zonder dat iemand kan binnendringen. In de Middeleeuwen werd het ook gebruikt om een vijand neer te schieten, zonder zelf geraakt te worden.
44. HET JAARTAL		Het jaartal is op de muur van een gebouw gegraveerd en geeft meestal het jaar weer waarin het gebouwd is.
45. HET MONOGRAM		Het monogram bestaat uit in elkaar gevlochten initialen die een decoratief patroon vormen. Meestal komen ze overeen met de naam van de eigenaar van het huis.
46. DE NIS		De nis is een holte of inham in een muur om een voorwerp (vb. een lamp) of een standbeeld in te plaatsen. De nis kan ook leeg blijven en zo deel uitmaken van de versiering van de muur. Ze kan groot of klein zijn.

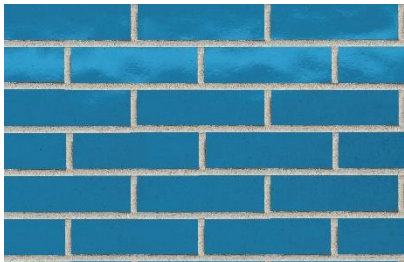
47. HET HUISNUMMER		Een huisnummer geeft de locatie van een gebouw in een straat of aan een plein aan. De nummering van gebouwen werd in 1805 voor het eerst in Frankrijk toegepast, vanwaar het systeem naar andere landen overwaarde. Daarvoor kregen huizen een naam die vb. zichtbaar was op een uithangbord. Soms heeft het huisnummer dezelfde stijl als het gebouw.
48. HET OCULUS (OF DE PATRIJSPOORT)		Oculus is het Latijn voor oog. Het is een rond of ovaal venster. Tijdens het interbellum is het oculus rond en geeft het gebouw een bootachtig uitzicht. In dit geval wordt het ook patrijspoort genoemd.
49. HET ŒIL-DE-BŒUF		Een 'ossennoog' is eigenlijk een oculus, maar deze naam, oeil de boeuf, wordt eerder gegeven als het ronde raam zich in het dak bevindt.
50. DE KASSEI		De kassei is een harde steen die in blokken is gehouwen om de straten mee aan te leggen.
51. HET (DEUR)HENGSEL		Het (deur)hengsel is een ijzeren beslag waarmee deuren, ramen of luiken worden opgehangen. Het metaal wordt op een vleugel geplaatst om de scharnieren te ondersteunen en is vaak decoratief.

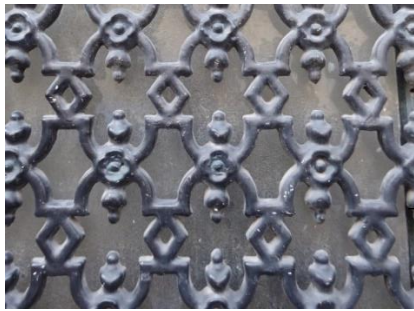
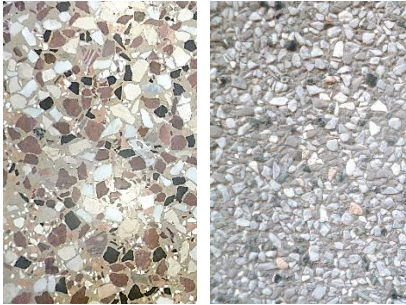
52. HET BORDES		Het bordes is een platform dat de trap onderbreekt. Aan de (voor)deur is het een verhoogd platform dat bereikbaar is via enkele treden.
53. DE TRAPGEVEL / DE PUNTGEVEL		De puntgevel is het bovenste deel van de gevelwand en bevindt zich onder de dakhellingen van een gebouw. Hij kan driehoekig (als een schuifaf), trapvormig (trapsgewijs) of klokvormig (gekruld) zijn.
54. DE HERDENKINGSPLAAT		Door de inscripties op de herdenkingsplaat blijft een gebeurtenis, een persoon of de functie van een plaats in de herinnering van de mensen.
55. HET STRAAT-NAAMBORDJE		Het straatnaambordje is een geëmailleerde ijzeren plaat met de naam van een straat op. Nieuwere plaatjes zijn soms van plastic.
56. DE DEURKNOP		De deurknop is een deel van de deur dat je in de hand neemt om de deur open of dicht te duwen of te trekken. Hij kan soms ook draaien.
57. DE KOETSPOORT		De koetspoort is een deur die breed genoeg is om een koets of rijtuig te laten passeren. De koetspoort opent op een gang die naar de achterkant van het gebouw leidt waar zich de koetsplaats en stallen bevonden.

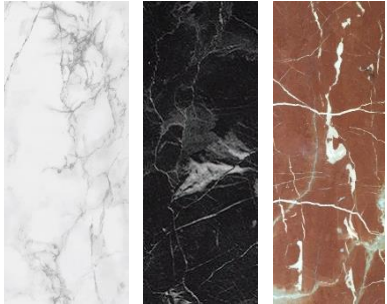
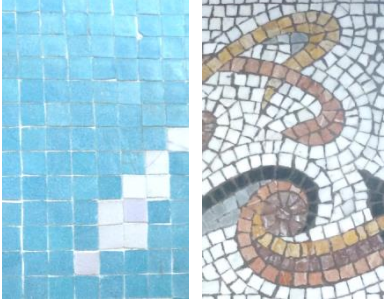
58. DE LUIK- VASTZETTER		De luikvastzetter is een hulpmiddel om het luik in open stand vast te houden, zodat de wind er niet mee kan spelen. Als het de vorm van een figuurtje heeft, heet het ook wel 'luikpoppetje'.
59. DE STRAAT- LANTAARN		De straatlantaarn is openbare verlichting die bestaat uit een lantaarn of lichtpunt bovenop een mast. Oorspronkelijk bevatte de lantaarn een in olie gedoopte lont. Het licht werd versterkt door spiegels. In de 19de eeuw verschijnen de gaslantaarns. Vanaf het einde van de 19de eeuw werden straatlantaarns geleidelijk aan op elektriciteit aangesloten.
60. DE ROCAILLE		Een rocaille is een imitatie van natuurlijke elementen, zoals boomstammen of rotsen, uit cement. Meestal heeft de rocaille een ijzeren frame, soms ook in terracotta.
61. HET BEELD- HOUWWERK		Het beeldhouwwerk is een decoratief element in 3 dimensies (je kan er rond). Het kan uit steen gekapt worden, in klei geboetseerd worden of worden gegoten in brons of andere materialen.
62. HET SLOT		Het slot is een sluitingselement voor een deur(tje) dat met een sleutel wordt bediend.
63. DE DORPEL		De dorpel is een dikke en stevige plaat in steen onder de (voor)deur.

64. DE DEURBEL		De deurbel is een instrument om aan te geven dat er bezoekers aan de deur staan. Als je eraan trekt, draait of erop duwt, geeft het een geluid.
65. DE ONDERBOUW / DE PLINT		De onderbouw of plint is het onderste gedeelte van een gebouw dat óf in sterker materiaal is gemaakt óf versterkt is met een materiaal dat beschermt tegen opspattend water of stompen en botsen. Soms is het louter decoratief.
66. HET KELDERGAT MET HET KELDERDEKSEL		Het keldergat met het kelderdeksel is een opening in het voetpad, tegen de gevel, dat toegang geeft tot de kelders van dat gebouw. Vroeger werd het gebruikt om kolen in de kelder te storten. Het geeft verluchting en wat licht. Het kelderdeksel was soms mooi versierd.
67. HET STEIGERGAT		Het steigerdeksel is een gat onder de kroonlijst, waarin de balken van steigers of stellingen werden gestoken bij de renovatie van de gevel of het dak. Vaak wordt het afgesloten met een steigerdeksel.
68. DE DAKPAN		De dakpan is gemaakt van gebakken klei of gevormde betonnen plakjes. Dakpannen worden samen op een hellend dak geschikt om het te bedekken.
69. HET LUIK		Het luik is een element om een opening in de gevel te beschermen tegen licht, regen, wind, koude of inbraak. Het kan uit twee vleugels bestaan of worden gevouwen of gerold.

Materialen en technieken

70. HET BETON	Beton is een constructiemateriaal dat in de Romeinse Oudheid werd uitgevonden. De mortel was in die tijd een mengsel van kalk, zand, grind en water. Het cement, min of meer zoals wij vandaag kennen en met een veel sterkere binding dan kalk, werd in de 19de eeuw uitgevonden. Het voordeel van beton is dat het in een mal kan worden gegoten. In de 20ste eeuw werd het 'gewapend beton' uitgevonden, beton versterkt met metalen staven. Hiermee kon men veel grotere overspanningen maken voor vloeren, pijlers of muren. Gestructureerd beton Na het wegnemen van de bekisting blijft een afdruk van de houten planken van de bekisting zichtbaar. Gewassen beton Het oppervlak van het beton kan bewerkt worden voordat het helemaal droog is. Met een (zachte) waterstraal wordt niet-uitgehard materiaal weggespoeld, zodat zand of granulaat zichtbaar wordt. Gebouchardeerd beton Zoals bij natuursteen kan het uitgedroogde oppervlak van beton met een slaghamer bewerkt worden. Een geprikt oppervlak is fijn gebouchardeerd, wanneer het grilliger is, is het middel of grof gebouchardeerd. Dus ook een betonoppervlak kan er decoratief uitzien.
71. DE GLASTEGEL	 Voorgevormde glasblokken die lichtdoorlatend zijn, maar minder kosten dan glas in raamwerk. Hun dikte en reliëf zorgen ook voor een zekere mate van discretie, omdat je er niet door kan kijken.
72. DE GEËMAILLEERDE BAKSTEEN	 Geëmailleerde bakstenen zijn bakstenen waarvan het oppervlakte geglaazuurd is, dat bij het bakken verglaasd en een glanzend uiterlijk geeft. Deze baksteen absorbeert ook minder water. Het email versiert en beschermt de baksteen.

73. DE KERAMIEK-TEGEL		Keramiektegels zijn tegels van gebakken klei en geglaazuurd. - Ze zijn gemaakt van porseleinaardewerk, een mengsel van gebakken klei (terracotta) en verglaasde componenten, en ze zijn zeer sterk. Ze zijn terug te vinden en verwerkt in ontelbare muren en vloeren van scholen. - Ze kunnen worden geglaazuurd en zijn te herkennen aan hun glanzend uiterlijk: na het bakken wordt de tegel bedekt met gekleurd glazuur dat tijdens een tweede bakbeurt verglaasd wordt.
74. DE BEPLEISTERING		De bepleistering is een mengsel van cement of kalk, zand en water dat een natte pasta vormt. Dit wordt op de muur aangebracht en hardt bij droging uit. De belangrijkste functie is het beschermen van de muur. Het oppervlak van het pleisterwerk is vaak bewerkt om een decoratief effect te verkrijgen: hier imiteren ingesneden schijnvoegen steenblokken. Kalkpleister laat de muur ook ademen.
75. HET SMEEDIJZER		Het smeedijzer is gemaakt met een techniek die bestaat uit het bewerken van hete, ijzeren staven met behulp van vuur, een aambeeld, hamers en tangen om ze een vorm te geven (buigen, krommen, splijten) en ze in elkaar te zetten. → een beschermrooster
76. HET GIETIJZER		Het gietijzer is gemaakt met een techniek waarbij ijzer wordt gesmolten en in mallen gegoten, waardoor elementen allemaal hetzelfde kunnen zijn. → een beschermrooster
77. DE GRANITO		De granito bestaat uit korrels steen of marmer die in cement gedrukt zijn. Op de grond wordt het oppervlak na uitdroging gepolijst en heeft het een glanzend uiterlijk. Op de muur wordt het oppervlak vóór de uitdroging gewassen smet een vochtige spons, waardoor er cement wordt weggehaald en de korrels terug verschijnen.

78. HET MARMER		Het marmer is een gesteente met 'aders': fijne, onregelmatige kruisende lijnen. De rots wordt gepolijst en krijgt een glad en glanzend oppervlak. Soms wordt marmer als gevelbekleding gebruikt om de gevel te verfraaien. Opgepast! Niet te verwarren met marbrite, een imitatie van marmer op basis van glaspasta.
79. DE MOZAÏEK		De mozaïek bestaat uit kleine stukjes of tegeltjes (tesserae) die samen worden geplaatst tot een motief. De vorm van de tesserae en de manier waarop ze met elkaar verbonden zijn, bepaalt het motief. Afhankelijk van de periode of de functie kan de mozaïek gemaakt zijn van marmer (vloeren), keramiek (vloeren of wanden), glaspasta (wanden) of nog andere materialen.
80. DE LEISTEEN		De leisteen is een gesteente dat gemakkelijk in schijfjes wordt gekapt met een onregelmatig en licht glanzend oppervlak. Vooral de grijze leisteen is bekend, maar hij bestaat ook in andere tinten, vb. oranjebruin, paarsachtig,..., afhankelijk van de metalen die het gesteente bevat. De grijze leisteen werd vaak gebruikt bij de aankleding van gevels uit de jaren 1950-60.
81. DE SGRAFFITO		De sgraffito is een decoratieve muurschildertechniek die te herkennen is aan het reliëf: de contouren van de tekening zijn uitgehold en vaak zwart. De techniek bestaat erin een tekening in een nog verse pleisterlaag te graveren, zodat de onderliggende laag, die donker is, te voorschijn komt. De kleuren worden dan aangebracht voordat de kalklaag droogt.
82. HET GLAS-IN-LOODRAAM		Het glas-in-loodraam is een decoratieve techniek waarbij men verschillende stukken gekleurd glas met elkaar verbindt met behulp van lood. Het reliëf van het glas varieert vaak. In de jaren 1950-60 verscheen het glasraam met betonvoegen: glasplaten die in een structuur van gewapend beton werden gegoten.